

Niamuno Sargas

broliams Lietuvininkams žinės pranešas.

„Niamuno Sargas“

Tilžėje, kas ketvergą išdūdamas, laštija prie arcziausiojo pušto ar per gromatnešį apsteliūtas ant bertainio meto 50 peningiu, su prinešimu į namus 65 peningius. Ir pati laitrafczjo išleistuve Tilžėje, pylimo ulyczioje (Dammstraße) 2. bute, priima apsteliūtinimus arba išsirašymus.

Žernai mylėsim cėcorystę,
Drasei užtarim lietuwystę!

Apšakymai

i „Niamuno Sarga“ ištatomieji laštija po 10 peningiu už koją smulkeis raštais išpausta eilute ir yra šio laitrafczjo išleistuveje priimami. — Gromatas ir rantrafczius dėl laitrafczjo siunčiamus priima redytuwe Tilžėje, pylimo ulyczioje (Dammstraße) 2. bute.

22. num.

Tilžėje, 2. junių 1887.

2. metas.

Ši Bokietijos.

Ši Berlyno. Cėcorius pradėjo šios nedėlės, turį didercikis iš Toskanos palydėjo, ant Tempelhof'o lauku gardu pulkas peržiūrėjo. Ketverge pirm to cziapat pamašario parodę atliko.

— Karaliūnas labai kasku negalinėja. Smetimieji pritrauktieji daktarai buvo mišlyje, kad reikėtų kaskle plauti. Alie Wirchow'as kasku peržiūrėjęs sąst, kad tai nebušų reikalinga, neša pasirodžiusios išaugos kaskle ir iš sąvės prapulsencijos. Ši šitu išaugu kasklas wis užkimes yra.

— Ši pietinės Bokietijos sąstoma, kad wienas kareiwis po 17 metu, Prancuzu kare prapūlęs, dabar sąwo tēwistėje susirades. Ši buwē Prancuzai i Algėriją nuwistę, kur per wisą pastutinį laiką turėjęs wergystėje arklio wietoje prie žagrės eiti. Ši nei kiemo sąstžius nebepažinęs: taip buwēs sąulės nudegēs. Mothyna tik dar pažinusi. Pagal jo sąstojimą, Algėrijoje dar daug kareiwu iš pastutinio karo su Prancuzais wergystėje tebe-wargsta. Jam sąsistę su keleis arabištais wergineis iš ten sąsprusti ir besislapant iš persėkinėtoju nagu iškliuti. — Karo ministerijai sąst apie tai žinė pranešta.

— Žmogūdybės prowa prieš Gūnzeli po 4 dienu dabar jau užbaigta. Rūgu wedėjas Gūnzeli's tapē apiplēšimo ir žmogaus užmušimo kasktu išraštas ir už tai ant baudžiamos kasejimo

iki gywos galwos sąsudyntas. Berods nekš nematē, kad išsai Kreiff'a, sąwo butuši pona, užmušē; wienok kad jam nesisetē išrodyti, kur jis welhytu watarą tarp 10 ir 10½ zėgoriaus buwo, kuroje walandoje Kreiff'as nužudyntas tapē, jo sąsudyhimas turėjo nusidūti.

Ši Pozu. Ezionai randasi didelē strėlėziu draugystē, kurios wiršininkystē iki šiol pusiau iš Kentu ir Wokietziu susidėdavo. Pastutinį kartą wieni Kentai i wyrūsiųbē tapē suskirti. Pulicijai tai nepatiko. Ši draugystēs wyrūsiųbē išardžiusi wisus draugystēs daigtus, pinigus, starbus, ženk-lus ir k. d. i sąwo sąstamōnē tē. Kas iš to pastos, negalima numanyti.

Ši Žuowracławo. Nekuriame kieme widuryje praėjusio mėnesio wienas butelis nudegē. Ugni gėsinant ir lawoną jau apwiliųsi wieno žmogaus ištraukē. Mišlyjama, kad tas žmogus pirma užmuštas, o sąstui butelis uždegtas, idant ir lawonas drauge sudegtu. Perjieštojimas jau pradėtas.

Ši Gėrlik'o. Wetra wis dar nepasibaigianti daug ištados ezion kiemūse ir ant gėlželiu padaro. Wiename kieme 4 butai įgriuwo ir 7 žmonēs per tai sąwo galą rado. Kitame kieme 5 butai įgriuwo. Gėzlas gėlželio tistas įgriuwo ir gėlželio pylimas tapē paplautos.

Ši Bresliawos. Ezionai wienoje karcziamoje ant jaunimo du jaunū wyrū susiginczyjo iš to,

kad wienas antram ant kojos buwo užmynēs. Ant ulyczios namon eidamas po widurnaczio tasai, kuriam ant kojos tapē užminta, nū sąwo priešininko smarkų kirtį su stora lazda per galwą gawo. Užpūlikas pabėgo, tapē wienok kitoje ulyczioje dwiejū pulicistu pawytas. Ezion gindamasi jis wieną negywai su remolweriu peršowē, o an-trąjį neišgydomai suronyjo. Dar kitoje ulyczioje wieną panaktinį sąrgą, kurs jį norėjo nutwert, su lazda per galwą ištiko. Ši šiol nesisetē jį sugauti. Waldžia 300 markiu ant jo galwos stacziusi.

Ši Bairn. Apie sweikatos sąsilaitymą Bairu karaliaus Otto labai trudnos žinės eina. Wienas iš jo sąsilinkšminimu yra, ant žmoniū, pro jo pilį einancziū, sąuti. Kas dieng jam idūda parafu užpromytą pucą, o koki pro sąlį einantį žmogū iš lango pamatēs, jis i jį sąuja. Žmogus pamokytas pawirsta ir tampa kitur paneštas, kur atjitelēs sąwo 20 pf. atsiima.

Ši swetur.

Ši Belgijos. Brūssel'yje rankpelnei dar wis nepakajūja. Sąst, tol nepakajūję, kol jiems skyrimo teisybē netekenti ir kol nusizengusiems wisūtinai nebušų dowanota.

— Kiti laitrafczei wēl praneša, kad darbininkai su dynamytu pradeda apšieiti. Taip

Piutis nakties laife.

(Pabaiga.)

2.

Walsczionys išsistisrē po namus, o garšas apie piutį nakties kaise apsufo wisą kiemą. Nebuwo nei wieno kaimyno, kuriam nebutu malonu, padirbėjus kelias walandas, pagelbėti susirgusi susėdą.

Geroms jau išwakaroms, kada sąstus mēnutis parodē šwiesų ir pilną sąwo weidą dangaus sšliaute, prieš gyweningą Stasio Waliwonio dawē garšą žaidins smuiko su basu ir tarščėjimas blesiniu torėliu. Daugumas kaimynu susigriebe po dalgi, kūne tefini šubino ant Waliwonio link; ir pacziūs motynos, paguldžiusios waišus, užsibowē duris ir nušarpawo kitiems sąstui. O priešais buto Waliwonio, ant cziptai (šwarei) nušlūto, ruimingo atšlaimo (kiemo), jaunūmēnē pradėjusi jau buwo iš nefantrumio šokinėti. Ir kur-gi taw nešokinēs, kad muzikē taip sąmei waro šoki, kad ir pacziūs kojos nepastow ant wietos. Netrutus waišiniai lingtelėjo wienas i kitą galwomis, sąstaitę austines jūstas, pakreipē ant šono šepures ir, nusitwėrēs kiekwienas po šokikę, pradėjo wartyti šoki, kad ir žemē drebejo, o sąstusis mēnutis atylai žwalgėji iš

augšto i padorei besilinkšminanczią jaunūmēnē; senesniejie taipjau sąsiliowē kalbėje ir wisū tylomis žiūrėjo i smarkumą koku ir mitrumą šokėju; ir pati kalwienē su zakristijonēne, žinomos pliuskēs ir pleperkos, nustajo tarščėjusios apie išdilių Baltazaru Žiewos, kuri wietoje namieje austo apatinio kedelio, kaip wisada, apsisegē šendien pirktinį ir užsibėjo ant kasku puikėnę šepurę su naujais sąstpinais, ir prawėrusios zubus pakreipē akis i būrį šokancziū mišlydamos, dėl ko Ulozu Jonas iš Taurakimio apsiawē šendien šopagus su gel-tonomis o ne su geležinėmis ledžigutėmis, bene dėl to, idant sąsidabinti prieš Zencziū Magdę, su kuria išsai wisada megsta wadžiotiesi; kumutēs užmynē wiena kitai ant kojos ir ištempusios lupas akimis parodē i šokancziūs poroje Ulozu Joną ir Zencziū Magdę, o ryto jau pusē kiemo tikrai žinos, kad Ulozukas nori suwilioti Zencziutę. Kada šokimas įgijo didžiausią smarkumą, sąstžius pašnibždėjo kas žin kę i ausi muzikantams, o šie nusiswaipe sąstgu pertraukē šoki ir jo wietoje uždrožē maršą; wisū tartum apstabėjo ir dywydamiesi žiūrėjo wienas i kitą.

— Kas tai yra? ant galo sąstus kēletas balsu.

— O tai yra — atitarē sąstžius: — kad mums, broliuczei, laikas ant darbo. Nedėdiene,

Diewui dėkui, jau sąsibaigē; dabar galime, nepažeidami pono Diewo sąsakyto, imtiesi už darbo, idant wadūti iš bėdos artimą. Sąstokote, sąsilinkšminote, o dabar ruš i darbą. Ei, kapelē! pirmyn, užtraufusi linkimūjį maršą!

Wisas bewel būrys neprieštaraudamas nusetē sąstui muzikantu, linkimai kryptaudami ir jūkawodami. Praeinant jiems pro Jotauto butuką, umai sąstiwėrē durys ir Baltruwēnē, kuri, tur buti, jau buwo patyrusi apie wisą, užbėgo kelią ir parpūlus ant keliu, werkdamas dėlawojo wisiems o įpacz sąstžini už tai, kad jie susimilo ant wargdieniu ir atėjo išgelbėti šergantį ukininką. Po tam jį pradėjo buciūti wisas iš eilēs sąspadines, taip grandžei dėlawodama, jog ne wiena iš tu nenorėdama apsišarojo.

— Tegul jums augščiausiasis Wiešpats užmoka už gerą jūsu širdį. Wos mano wyras patyrē apie tai, tartum kas imte nuēmē ligą ir wargšas iš to džiaugsmo werkti pradėjo, laimin-damas jus sąwo karkšta malda, o jums, sąstžiau, norėtu nors walandą paregėti, idant padėlawoti galētu už taip sąsėdįstai suteiktą pagalbą.

— Gerai, kaimynelē, ko dėl ne? aš užbėgsiu sugrįžtant nū piuties sąraminti jį ir kaimyniškai sąsishneti; tik dabar pati matai, reikia ant darbo,

wieno ir kito priespaudėjo namis bandą su dynamitu paplaistinti. Nepatajinczei ir gelželiams nebedūda palajaus.

Įš Maskolijos. Maskoliu caras dar wis aplinkui po savo didžiąją cecorių tebekeliauja, wislą apsižvalgydamas, palūdetas 50 000 žaliūnėn.

— Maskoliu laitraštis „Nowoje Wremia“ wis labiaus ant Wofieciū pradeda šiūdyti, jiems spėgawojimą ir kas žin tą užmesdamas. Berlyne Wofieciū didgalwei labai pradėjo iš to pykti. Wofieciū pasiuntiniui Petrapileje tapė dabar paliepta, už tai rupinti, kad minėtojo laikraščio redytojas taptu korawotas.

— Kur til wien caras keliauja, ipatiškas komisijonas tistūs, keliūs, gelžkeliūs, stacijonus atjargiausei peržiūr. Depešės į tas wietas, kur cecorius muelina, til 24 adynas weliūs tepaleidžiamos.

Įš Sziaurinės Amerikos. Czionai nesenei baišūs žemės drebejimas du mēstu sugriowė, prie ko daugybė žmoniū prauwo. Įšbėgusieje žmonės dabar ant tyro lauko po plynu dangumi gyvena. Drebejimai dar wis atfarktoja. Moteris iš išgęscio miršta. Žemė wietomis yra baišei suplaisinta. Wietos, kur nekados wandens nebūwo, į ežerus pawirto. Wislyjama, kad ugnimi spiaująs kalnas ant wienos kaukaros pasi-darys.

Įš Lietuwos.

Įš Tilžės. Trecziasis žiometinis prisaitintuju judas 27. jun. prasidės. Žemės sudo direktorius Witko bus wiršininku.

— Czionai pas wieną sekretėrą šlužhjanti mergaitė, norėdama iš šlužmos buti paleista, o ne paleidžiama, 11 metu senam kudiui slapta į wandeni šalpeteruščio įpylusi dūm gerti. Wai-finas ir išgėrė. Wienof, kad nebutu nūdus tū išwėmęs, butu weik negywas buwęs.

— Kaip tai naudinga yra, sawę į strynę dėl nepalaimos ir susijetdimo įspirti, retasis težino. Wienas kucpius buwo rantą iš peczio taip susi-žeidęs, kad ję per 10 nedėliu negalėjo wartoti. Tame laike gawo po 10 mk. ant dienos. Prēmija prieš atlyginimą labai menka esanti. Kaip girdima, wietininkas anos draugystės Tilžei ponas kucpius Jurgis Bendikas esąs.

— Nauja pūstagentura yra įtaisyta Agiloje, Rabgawos Kreize.

nės be manęs taip sparčiai neieiti. Ir pasakyti, kad nesirupintu, mes jam nesudarystime jawus, aš pats prižiūrėsiu, idant iškados nėjofios nebutu. Na, broloczei, krutiškimėsi toliaus!

Buryš, muzikėi linkimai žaidžiant, netrukus pribūwo prie dirwos Jotauto, ir su keleis atymiršneis apyšimtis žmoniū tartum šlusie muskuto wisus jawus ir dailei sukrowė į eiles. Po lau-fus linkimai šlambejo aidas (balsas) muzikės ir sutartinės piowėju dainos, o mēmutis tartum pasi-gėrėdamas žiūrėjo iš dangaus augštybiu ant pa-doriū žmoneliū.

Taip tapė nupianti Baltraus jawai, o kaimu-nyškei, linkimi, džiugūs, bedainūdami sugrįžo su muzikė namon. — Į treczią dieną pawakareje atplešėjo pas nupiautus jawus keletas wėžimū — ir wėl wisas pulkas su keliomis walandoms nuwale jūs ir suwėžė į Jotauto klūgą.

Ta diena ant wišo amžiaus įsikirto į atmintį Baltraus Jotauto, ir įšai pasweikęs šlubina nū to šykio wisada eiti su pagalba nuwargusiems kaimynams. Dabar įš laiko wienū iš manda-gesniū ufininku wišo apykiemio.

Kantrimas-Maczys.

Įš Lazdynu. Kaip bledzingos sawo palit-tajį lizdą susiwoła, rodo šitas paweikšlas. Ne-kurio ufininko pernai budawejame bute buwo bledzingu porelis lizdą įsitaisęs, galėdamas per atwirą augšto langą įlekti. Szimet langus rado jau įdėtus. Greitai abidwi pradėjo į langą snapu barškėti. Ufininkas, gynu sutwėrimu didis prieteliūs, tai patėmyjęs, langą atwėrė, o šiedwi džiugšmingai senąjį lizdą nužėmė.

Įš Trapėnu. Praėjusioje nedėleje czionai Trapėnu girėje wislas pasirodęs. Wislyjama, kad tasai žwėris nū žiemos bus czionai užsilikęs. Stirnos ir zuikėi kaimynystė šito plėšiko ne per labai džiugšis.

— Nauj. Lubėnu girėje iš naujo atfiradusi ugnis. Žmonėms weik atfiradus, pasižėrė išge-finti. O wienof til per murgą nudegė. Wisly-jama, kad per šoki neapsidabojimą ugnis atfiradusi.

Įš Gumbinės. 23. majų ir czionai arkliū parodymo turgus buwo, ant kurio 130 arkliū suwėsta buwo.

Įš Gr. Friedrichsdorf'o. Bernas nefurio kucpius spyrtaus bosą nū wėžimo nurisdamas, neapsidodamas, abi šoki lužo. Bėdžius tapė į ligonbutį mugabentas.

Įš Klaipėdos. Wienas kalcėjimo urėdininkas kalinį bemušdamas tapė štotsanwalto užtropytas. Korawonės kamara šitą urėdininką ant 4 mėnesiū kalcėjimo prasudyjo.

Įš Karaliaucziūs. Kelnorėje wienos gereš-niū karcziū nesenei sluginė mergaitė naujai gimusi, wisai nūgą kudių ant žako paguldytą atradusi. Motynos to kudišelio jau įieško.

— Karaliaucziūs gauna naują walbžios prė-sidenta. Augštas walbžios rotas, v. d. Keike v. d. Horst, prawarde, iš Berlyno czion perkeltas.

— Czionai žiemoje wienas kucpius iš Am-burkio su wiena Karaliaucziūne ne per labai geros paskalbos aawo susipažinti. Szita jam pamelawo kad ji nekuriūs šudžios rotėnės dūts esanti, 3000 mk. tirinti, o weliūs ir daugiaus pinigų sulaušenti. 3000 mk. weik į Amburkį ir parėjo, kur abudu keliawusiū buwo. Po to ir susiwencziawodino. Weik wienof tie 3000 mk. iššileido, ir wėl abudu į Karaliaucziū keliawo. Czion wišos marcziūs melagystės iššireikšė: pulcija jau senei įieškojo. Dymniausias dalykas yra patirti, iš kur klastorka tūs pinigūs užgriebusi.

— 24. š. m. didelė šluburu padėtuwė nu-degė. Ir gyvenamasis butas buwo užšidėges. Wienof ugnies sąrgybai weik atlekus, ugnis tapė užgesita.

Alpie gintara (Succinum electrum.)

Gintaras pasidare iš šaku adatiniū medžiū, daugiausei dabar nebeesancziū. Tardydamas tą dalyką Zadasas rado iki 30 weisliū tu medžiū. Gintarai kū daugiaus yra randami žemės kreidi-nėje ir treczeilinėje kartoje (slūgšnyje). Kū dau-giaus ju kasa Samlante ir pakraščiais Baltuju Mariu (Aukšrinu Juriu), pradėdant nū Danekos mēsto ties Wyšlos upe Prūsijė į rytus iki Klaipėdos, o nū tenai pamareis Žemaičziū ir Kuržemės, išmetami jie wilniu ar ištraukiami tinklais iš mariū dumbliū. Szitos wietos, kur Prūsijė daugiausei iškasama gintaru: Sėsawa, Warnikei, Szwarnortė, Brusterortas ir wisur antfranczeis Baltuju Mariu. Įš ju dirba karo-liūs, austryūs, cigarmycziās, dažūs, gintarinį rugštį, gintarinį alėjų, taipjau wartoja įš smilki-ninimui. Lenkijoje gintarai tankei randami trecze-ilinėje žemės kartoje (slūgšnyje), labiausei t. wad. Ostralentos girėje. Tenai iškasa gintaru wercziuje dwieju tukštancziū rubliū. Gintarai¹⁾ [wof. Bern-stein, lenk. burshtyn o maskoliskai jantar] — tai staczei kasami šakai. Gaitna mažūs ir didelius,

dailius ir nedailius šmotus, kuriūse trophyjasi rasti negywas musės, wabalėlius ir žoles. Dažas ju yra tai gelšwas lyg wafšas, tai mažne rudai raudonas. Gintarai dega lengwei šwiesia šiepina, išdūdami gardų kwapą. Įššileidžia jie taip jau spirite (alkohole). Gintarai, kureis smilke sawo diuwams Grykai, Rymijonai, Poinikai (Pėnicijonai) ir fiti, ne wien musū pamariūse randami. Gr. Helwald'as²⁾ rašo, kad jis yra žemėje Affam, rytinėje Indijoje ir Palestynos lybaniniūse kalnūse randamas buwęs. Wyrai darbininkaudami prie gelžkelio ties Kaunu ir toliaus, kur tas kelias eina, 1862 m. rado gintarus ant kranto Pažgšlio upės anapus Rumšiškes arti Kauno ir Jėšės upės, Suwalku gubernijoje, ne toli Garliawos, ant Rimkunū kalno Suwalku gub., ir ties Petrušunais, kiemu arti Kauniskės landos per kalną (tunelio). Szmotai gintaru buwo fiti swaro swarbūmo; randami buwo didžioje gilnėje žemės molynūse prie žiezdrū. Wienas žmogus iš Prūsū Lietuwos kasdamas landą per kalną Pakauņėje, trecziūs štulnės nū Petrušunu (štulnės buwo iš wišo ten keturiūs) rado šmotą gintaro labai di-delį, už kurį jam dawė radybu mistras Edelson'as 25 rublius. Landos kalne Pakauņėje yra labai daug gintaru, kuriūs darbininkai tad rasdami, o nežinodami ką su jais daryti, ruše pypfėje su ta-baku dėl kwapūmo. Arti Raseiniū yra upelis wadinamas Gintaru, įpūlgas į Prabaudą; kad wienof ten kas rastu gintarus, neteko man gir-dėti. Įš senowės raštu matyti, kad tas upelis dar XVII. amžiuje buwo daug didesnis. Seno-wės raštai pasakoja, kad musū pamariūse taip daug gintaru budawo, kad žwejai laužūs (kruwas) anu antfranczeis begindawo wienton malku, o dabar tas dalykas taip išširinko ir iššipustijo, kad už toki galuką kaip niktys po dolerį mola. Kadangi prekia gintaru brangi, tai daug ju yra padarytu iš eglės ir pušies šaku su šitlo ir šitu dalyku primaišymu, o tie yra labai pigūs.³⁾

Wemeršys.

¹⁾ Grykai jį wadino elektron, kūrš žodis pacina ties Kragenstein'u nū elek (kas arabiskai reiškia — kimba), o ties Butman'u nū *Elektron* (traukti), *Elektron*, tranfus afmū, pasliaus ištariama *Elektron*. Dėl to kad patrintas gintaras pritrunkia šiaudą, siulą, lapą ir kitus lengwius daigtus, Syrai jį pramane — wagini, Persai — šiauda-wagiu, karuba, nū ko ir šendien gintaras wadinamas ka-rabe, Prancuzai įtakais šako — tire-paille. Wofisktas Bernstein pacina nū bernen (degti, šwiesi — senas tai žodis), kitaip Agstein, musiskai agnis afmū (nū aiten, degti, kaip šako Geyse). Nū ko-gi pacitu musū gintaras — bene nū gimti, gentis? . . . aras (tai pabaiga, kaip ir žodžiūse wad-aras (nū wėdūti, wėizdėti), waf-aras (wof. Wacht, wachen) ir t. t.

²⁾ Panteon wiedzy ludzkiej. Geografia i Etno-grafia. T. IV. Warszawa 1878 r. puslapis 27, 148.

³⁾ „Brangumas gintaro prigul nū jo didumo, darinio (dažo), waiskumo ir tyrimo. Įš randa mažomis krūpe-lėmis, ar šmotais nū keliū swaru ir mažne wisokiū dariniū, Tarp waiskūs gintaro daugiausei branginamas yra wisiskai štaistūs, o tarp nepermatomojo debesėtasis, balsganas ar baltas kaip pienas. Labai pajieškomas yra ir tas, kūrš sawyje tur wabalėlius ar kitus grynūliūlius.

„Tokie tai šmotai aiskie parodo, jog gintaras yra waiskus senū gadyniū, ir gamtininkai (notuorūs mofitojei) šako esant galima pasitikti, jog jis pacina nū šaku, kurie labai štyti ir greitai sukietėja, kaziū kadais ištekejo iš me-džio, kūrš tūmet, kada Prūsija tebeturėjo labai šiltą klymatą, czia ir didumoje šendieniškojo Balmarinio dugno dare didelės gies, kucias sulaužė ir pakasė nū žiemniū (šiau-rės) atimancziūs wilnūs, dar rasi maishytos su ledais, o tada ir musū šiltas klymatas pawirto į šaltą. Tas tai medis, regimai wiršunetas, pragaišo lygei taip kaip ir anie šakšie palaidotiejie grynūlelei. Kad šakai musū šendienišku ada-tiniū medžiū apteka inžektus, tai funai ju iššitruipo, ju fojos įtrauktos ir ju sparnelei suglausti; o gintare uždaryti grynūlei išlikti taip, kaip buwo įkliūwę. Matome šokitus ir žiogūs bešofant, musės besiporijant, worūs gaudancziūs musės. Žaigi atsitiktimas turėjo įwytį didelėi štaigu, šakai turejo ištekeje wienamie mirkšnyje įstingti, pirm ne kaip sugauti grynūlelei galėjo numanyti sawo šitima.

„Labiausei yra pastebėtinu daigtu tai, kad tarp gintaro,

czia (aplink Szwarzorte) iškafamojo, tankei vandasi nutais-
tyti smotai. Tie tai smotai stiviasi nu kitur rastu
didesniu darbu grubumu, taigi tur didelę senatvę. Daugis
smotu yra išilgai perverti, kaip kad jie buvo surinkti buvę
ant virvelės; kiti sawo plokštumu pašineja i didelius sa-
gucius ir užpašalyje tur stulę; dar kiti, gal tai buti
papūšalai krutines, turi trisampį ar apvalų pavogį ir
kartais papūšti punktutomis brūšmenimis. Wisi tie dalykai
yra labai dailei nusistūti ir tankei nu dvejimo sudailę.
Taip jau rasta paplokštus žiedus šen ir ten; o pastebėti-
niausiu daigtu buvo 2 žmogų trumpasie baršai, bene tai
stambelbiški (pagoniški) diėwaiczi, kitiš nešiodawo kaip
apgūnejus, tą mūrodo ju didumas, 3 1/2 colei, ir keturios
tam tikros stulės. Dar išabius yra didelės burys pu-
setinai gatawu padaru, kur iš abiejų šaliu pradeta grąžyti
stulės; taip jau tie padarai nudrožti iš grubiu smotu.
— Ateina nūmonė, kad tas nutaisinetas gintaras prislaušo
žmonėms semu semu gadyniu, ir kad senovės priemonininkai
(tustininkai), gali pacziamė darbe, tapė užklupti žeminio
sumišimo . . .

„Snektant apie kastuq, tai ant didesniuju gariniu
kastu (bagaru) skaitoma 30 swaru, ant mažesniuju
20 swaru gintaro nu 8 adynu darbu. Žei tą skaitliu
kastuwas pereina, tai kastai gauna mažas downas. Wisiu
labu iškafė 12 kastuwu 1868 m., bene i 30 darbu nebeliu,
apie 75000 swaru.“

Otto Glagau: Littauen und die Littauer, Tilsit, 1869.
p. 188—189. Priedas J. S. Rūščio.

Ko dėl katins paėdes testprausia?

Katins pamatęs žvirblėlį ant kiemo,
Labai mandagei i naga jį emė.
Vobį igawęs bėg jis pusrytauti,
Žwirblis czia mano ima jį maldauti;
Bet kada katins niurnėdams wis tolyn
Ant maldos žwirblio nei ausiu nejudin,
Žgaulis*) žwirblio bebuwo tik šiofs:
„Rainiau! ju tu žinai, kad pons jeib ir foks,
Burnos nepraufęs, pusrycius nelaifo;
Ar-gi gal tikties, kad tu ant šio laifo
Mestumei šalin seną įradimą?“
Katins i širdį im tą pratarimą,
Dedas ant žemės tū pusryti sawo,
Burną im trinktį; bet, a! apsigawo:
Žwirblis, gird, mano, kaip kumpars išnyko.
Katins ilgai apmaudawo ir pyko,
Jr prišijė — pirm pusrytį ėsti,
O tik po pusrycio snukį testusti.

K a d a g y s.

*) Žgaulis, igawimas.

Czeku karaliaus Jono iš Luksemburgio kelionės i Lietuwa.

Pasakojant „Aufroje“ apie senovės Lietuwas
pilis, mums teko ne wieną kartą paminėti karistkas
keliones europėjišku karaliu, kunigaiscziu, growu
ir kitu augštu sweczium, kurie eidami Kryžokams
ant pagalbos, kraujo praliejimu, lupimu ir pš-
šimu Lietuwoje sawo keliones ženkliu. Jš daug
toku augštu sweczium šendien mes norime pami-
nėti keliones Czeku karaliaus Jono, wiešpatawusio
nu 1310 iki 1346 m.

Paitai suprantamas ir išguldomas krifczio-
niškas titejimas ir atžagarios nūmonės apie rei-
kalus dušios išganymo jau buvo toje gadynėje
išperėjė tokius biaučius ir kwailus ititejimus,
buk ne geri darbai ir patogus dorus gyvenimas
ėšą reikalingi dėl išganymo, bet karai su taip wad.
pagonais ir praliejimas ju kraujo ėšą naudingiausi
dėl išganymo ir Diėwui patinką, nors galwijiški,
weikalai. Nors patys pagonai, ipacz Lietuwi-
ninkai, buvo daug padoresni ir geresni žmonės
už tos gadynės ne wieną krifczionį, bet ant pa-
doruomo czia nebuwo atbojama, kada Kryžokai
rupinosi wioferopu budu išnaikinti Lietuwininkus.
Tūmet tai kaip Wokietijoje taip ir Czekijoje buvo
atširades įpratimas, dėl apturėjimo atšaidu (atpustu)
už biaučiausius nusidejimus, dėl šelpimo dušioms
mirusiu prieteliu ir pažįstamu, įžadus daryti ir jās
pildant eiti i karus su netikinczeis arba wėl pinį-
gais šelpiti Kryžokus juu bašiausiuje galwijiškuje

karūje prieš Lietuwininkus. Netas buvo metas,
kad wienas ar kitas prakilnešis Czekas butu
neišpildęs toki sawo įžadą, ir Kryžewiu metra-
czei su garbe minawoja tokius pagalbininkus.
Taip 1321 m. czeikiški ponai iš Lichtenburg'o ir
Plicht'as iš Žirotino drauge su sawo broliu at-
liko tokią kelionę i Prusus. 1323 m. randame
paminėtą poną iš Gimburg'o ir Egerberg'o, o
ateinantį metą Petras iš Rosenberg'o ir k. Pru-
šuse pas Kryžokus apsilankė.¹⁾

Pats karalius Jonas taipjau buvo didėje
prietelystėje su Kryžoku wiršininku arba magistru;
daugel kartu šelpė jūs ir ne wieną nelaimę nu
ju atitolino. Nors jis suprato, jog Kryžokai
daugiaus rupinasi apie padidinimą sawo žemiškos
wiešpatystės, ne kaip apie išplatininą ewangelijos
Lietuwoje; nors jis gerai žinojo, kad patys Wo-
kieczai-Kryžokai ticzionis trufdino didį Lietuwas
kunigaisčtį Gediminą priėmimo krifczioniškos
tikybės²⁾, kaip ir iš stundos ant ju Rigos
wyšupo numanyti galima; bet prietelystę dėl ju
wisūmet užlaikė ir pagalians ir pats pradėjo
rengtiesi ant kelionės i Lietuwa. Jau 1325 m.
jis buvo išįjadejęs aplankyti Kristaus rakštį
(grabą) Jeruzaleje, dabar wėl aną norą atmetęs,
pas Kryžokus keliauja. Drauge su jūmi neminint
daugybės kunigaisczium iš Wokietijos, eina karei-
wei Czeku, tarp kuriu ipaczei paminėti reikia Petra
iš Rosenberg'o, Andrių iš Vėpės, Wiliumą iš
Landenšteino, Tiemą iš Kolbie, Otongą iš Berga-
wos, Bernotą iš Gimbur'o.

Drauge su karaliu waiskas (karumėnė),
6 d. grūdžio 1328 m. iš Pragos išejus, pradžioje
ateinanczio meto 1329 i Prusiją atšibastė. Czia
pas Kryžokus atšeliawęs, Czeku karalius pirmu-
cziausei pasirupino padaryti sandorą tarp Kryžoku
ir Mozuru (Ventu), kad šie neužpuldinėtu ir ne-
naikintu žemes, Kryžoku išpleštas Lietuwininkams.
Wokieczium magistras Werner'is iš Oršeliu jau
pasirengęs lukuriawo karaliaus ateinant, su kurio
karumėne ir sawąją suwienijo. Kaip Kryžoku
rašėjas Wigand'as pasatoja, Kryžokai drauge su
Czekais norėję ant Lietuwas užpulti su „10 tuk-
stancziu waisko (karumėnės) wyru dėl išnaikinimo
piktybės ir galybės Lietuwininku.“ Per Miamuno
upę jie persikėlė pas Ragainę ir jau 1. d. wasario
apgulė pilį wadinama tūmet Medūgalei (Medwag-
len) Žemaitijoje, Medininku (Warniu) kreize.³⁾
Pilis nors twirtai įtaisyta, weik tapė įimta,
ipaczei kada pilies wyresnyšis, wyras milžiniško
stūmens, tapė užmuštas. Žemus lietuwiską pilį,
rasta jojo i 3000 žmoniū, ir Wokieczium magistras
baisei įniršęs „norėjo jūs wisus nužudyti,
bet karalius Jonas išmelde jiems ghwastį, o jie
dalinininkais tapė fatališkos tikybės dienoje ap-
walymo Marijos. Jr dawė (Lietuwininkai) ma-
gistrui užstatas (obsides) ženklon priimtos tikybės,
kas labai karaliui patiko; bet žiemai praėjus jie
pradėjo biaurintiesi krifšto ir wirsti i seną tikybę“⁴⁾.
Tolyn i Lietuwa ta karumėnė įlįsti negalėjo, nės
žinę gawus, jog Mozurai, sandorą su Wokiecziais
suarde, pradėję puštyti Kryžokams prisklausanczią
Kelmijos žemę, to dėl iš Lietuwas turejo šlubrei
grįžti ir prieš Mozurus kreiptiesi.

Atūniems metams praėjus, karalius Jonas
wėl rengėsi i Lietuwa. Prieš patį naują 1337
metą jis wėl apleido drauge su sawo karumėne
Czekiją; su jūmi keliauja jo sunus Karoliūs,
žentas Andrius iš Bairu (Bawarijos), wyskupas
iš Olomunco ir daug czeikišku bajoru (riteriu).
Pakeliui Bresliawoje su jo karumėne susiwiensijo
daugelis wokišku kunigaisczium bei bajoru ir keli
iš tolimu žemiu kareitwei, butent: Liudwikas,
kunigaisčtis Burgundijos, growas Wilius Olan-
dijos, growas Abdulpas iš Bergawos, growas iš
Piemonto ir k. Kadangi žiema Lietuwininkams buvo
labai maloninga su tankeis atdrekeis ir menkais

šalczeis, to dėl atėjusiai negalėjo taip apipiešti
Lietuwa, kaip butu norėję; tik ant Miamuno
kranto jie įsteigė pilę, kuri wardon Enriko kuni-
gaisczio Bawarijos, tapė praminta Baierburg.⁵⁾
Jš czion grįždamas Czeku karalius iškreištė Kry-
žokams sawo malonę patwirtindamas atidawimą
jiems Pamarėliu žemės ir prižadėdamas jiems
sawo apėką (apšargą). Perkalbėjo jis taipjau
Mozuru kunigaisčtį Razimėrą istoti prietelystėna
bei sandorona su Kryžokais prieš Lietuwininkas.

Pabaigoje 1344 m.⁶⁾ karalius Jonas wėl
išsirengė treczią — ale jau pastutinį — kartą ke-
lionėn i Lietuwa. Po ženkliu kryžiaus, dėl kurio
per ilgus metus Lietuwas neprietelei baisingą
daugybę praliejo kraujo musu garbingu sentėwiu;
taip jau po tūmi ženkliu kryžiaus susirinko ir dabar
gawjos kareiwu, ištroškusiu to lietuwisko kraujo
ir turto. Drauge su Czeku karaliu eina jo
sunus Karoliūs, Wengrijos karalius Liudwikis
daugybės kareiwu wedinas, kunigaisčtis Burbonas
iš Prancuzijos, Wilius growas Olandijos, wienas
burggrowas Norimbergijos, growas Gunteris iš
Szwarzburgo ir kiti — iš wiso susirinko „i 200
ponu žemes waldancziū ir trošstancziū kariauti
prieš neprieteliu Kristaus“, kaip Wokiecziai rašo⁷⁾.
Pereję šeršai Prusiją jie pradžioje 1345 m. at-
šibastė i Lietuwa ir pereję Miamuną apgulė We-
liūnos pilį. Tū tarpu nekuri Lietuwininkę pra-
nešė Wokieczium magistrui, jog Lietuwas kunig-
aisčtis surinkęs daugybę karumenės ir pradėjęs
puštyti kryžiotiškas žemes, norėdamas ir patį
Karaliaucziū įgriebti. Tokia žinė taip išgawdino
pas Weliūną susirinkusius lupikus, jog jie lietu-
wiską pilį paleidę, pridurmai namon, i Prusus,
grįžo. Tik Prusūna sugrįžus patyrė, kad ta
žmona labai dailei jūs apgawusi, o tūmi tarpu
atdrešini užstojus negalima buvo jau antrą kartą
i Lietuwa grįžti, ipaczei wėl kad tarp Kryžoku
ir ju sweczium patilo barnei ir waidas iš tos
priežasties, kad magistras paklaufęs tos žmonos,
sawo sweczium norą suwiliojęs tik ir ne išpildęs.
Taip nepalaimingai tai karistkai kelionei pasibaigus,
kada wėl Lietuwininkai išpuštyjo tulą Wokieczium
apiuntą Lietuwas kampą, iš rupesties ir narsawimo
Kryžoku magistras Luteris iš galwos išejo arba
pasiuto. „Jr ne dywai, šako Wigandas⁸⁾, nės
abu karaliu — Czeku ir Wengrijos sumetė ant
magistro kaltybę, buk per jo tai priežastį wislab
nepalaimingai atšitikę, ir kad jūdu tik weltui
drauge su kitais sawo žemes ir karalystes palikusiu
ir jog judwieju lufestis neišsipildęs, kad su pa-
pagonais Lietuwininkais nekariawus, turejusiū
namon grįžti; ir taip galima buvo girdėti kerš-
tawimą juu ir kitu bajoru prieš magistrą. Taip
lygei elgėsi ir jo brolei Kryžokai . . .“

Taip tai pasibaigė treczia karistka kelionė Czeku
karaliaus. Po dwieju metu, butent 1346 m.,
ir pats karalius Jonas kowoje su Anglijos kara-
liu Edwardu užmuštas tapė. Jr išsipildė:
„Kas kardu kariauja, nu kardo žusta“! . . . O
ir prajuwo smarkus Lietuwas neprietelius! . . .
B., 27. liepos 1883. J. Bs.

1) Joh. Voigt. Geschichte Preußens. 13 d. IV. pp.
297, 359, 361, 382. 2) J. Palachy. Dějiny národu
českeho. w Praze 1875. II, 1 pag. 475. 3) Joh. Voigt.
Gesch. Preußens IV, 419. 4) Chronicon seu annales
Wigandi Marburgensis, equitis et fratris ordinis
Teutonici. Posnaniae 1842, p. 16. 5) Pilsalnis, kur
buwo ta pilis, yra ant Miamuno kranto, Gelgotiškes pa-
rapijoje, Naumesczio kreize. Mes turime regis iš XIV.
šimtmezio pacinanczią giesmę apie šitą pilkalnį, kurią ne-
užilgo apgarfinsiu. 6) Palachy's (Dějiny nar. česk. w
Praze 1876 II, 2. pag. 57) parodo, kad šita kelionė
atšitė tapė 1344—45 m., o ne 1343—44 m., kaip dumojo
Voigt'as (Gesch. Preuß. V, pag. 26—36). 7) Wigand,
p. 72. 8) Wigand, p. 74.

Apie bitis.

Rašo Pranas Alkaitis.

Wisūse kraštūse jū toliaus, jū geriaus manosi žmonės gyventi; kasdien randasi nauji reikalai, už tai tur augti ir ištekliai. Taip pat debasi ir Lietuvoje: kitąsyk ufininkas gamęs iš savo lauko grudo ir pašaro truputį viršaus, ne kaip reikėdavo jam paciam išmisti ir gyvūliams užlaikyti, džiaugdamosi, kad gal mokesčius užsimokėti, bendien-gi jau suvis kitaip: kiekvienas stengiasi tiek galėdamas ir kaip galėdamas prafinanyti kū daugiaus grašio, aria ir šėja kožną slypeli žemės, kad tik galėtų daugiaus pardūti; o tai wis dėl to, kad daugiaus nū jo reikalaui šir mokesčių ir kito ko. Bet ar tikrai gerai moka prafinanyti pinigą musu ufininkai? Bėveik gali sakyti, kad ne. Tiesa, daug rasi šią gadynę tokiu, kurie tur susitenkę grašio, kurį gal apversti pagal savo norą ant uandingo darbo; wis-gi didesnioji pusė skundžiasi, kad sunku šią gyventi. Dėl ko-gi tai? Juk žemė Lietuvoje, Dievui dėkui, gana gera — tą pripažįsta ir prašalaiczei, kuriems teko atlan-

kyti musu kraštą; bet tie patys prašalaiczei iš-randa, kad Lietuwei perdaug jau itūbė į savo žemę (dirvą). Juk tai ir teisybė. Musu ufininkai žino tik savo lauką ir tą patį apdirba dar wis senoviskai, baidosi wisokių geru nauju įvedimu. Prie ufininkystės jie neįsimano jokio kito truso, kūr taip-gi jiems galėtų dūti pelną, pridėti grašį prie to, ką dūda dirva ir kaimenė. O gali juk rusti tokį trusą, kūr labai pritiltu ufininkui, atneštu jam naudą, padidintu jo turką. Man rodoji, kad musu ufininkai ir netingetu užsiimti kū nors viršiaus, kad tik gerai suprastu, kokią iš to turės nauda, ir numanytu, kaip tą pradėti. Man atsitiko šytį įsišneket su vienu ufininku apie tai, ko dėl jis neužveda gero sodelio, neprafinano bicziū — atfakė kad nešą kam jį pamokinti. „Bepigu kad butu nors kūr apsiskaityti apie wisą tą, wis dar butu nei šio nei to.“ Teisybė kalbejo tas žmogelis — reikia, butinai reikia, kad musu ufininkai turētu tą pasiskaityti apie užimanczius jās daigtus. Žinoma, jū placziaus gautu jie apsiskaityti apie savo reikalus,

jū butu geriaus. Yra tam tikros knigutės swetimoše kalboje apie ufininkystės trusus — jas labai naudinga išversti lietuviskai,*) tik tai ne taip spartus darbas. Už tai-gi tū tarpu pravartu butu siunsti per laikraščius nors trumpus straipsnelius užimanczius jās įtalpos. — Sztitie keli prakalbos žodžei, tariu, gana pateisina, dėl ko apie tokį swarby dėl musu krašto dalį, kaip laikymas bicziū, rašau aš taip trumpai: kol kas bus placziau parašyta, neužtenka, man rodoji, tū tarpu kad ir trumpai pasifalbėti. Sztai ir įtalpa šito mano pasifalbėjimo:

- 1) Ką gali naudoti iš bicziū?
- 2) Gyvenimas bicziū ir ju įpatingi paproczei.
- 3) Trušas apie bitis.

*) Kaip paweiklą tokiu vertimu turime jau „Tris pamokslus apie gaspadorystę“ Nerio; taip-gi išversta jau iš lenkiško — dar tik kėtinanti paliuti į spaustuę — labai naudinga knigutė Edm. Janausko: „Sad przy chacie“ (Toliaus bus.)

100 popieriniu rubliu

pagal berlinskią kursą nū 1. jumiaus . . . 184,85 ml

Apsakymai.

Dantu liekorius Goldstein

Tilžeje, Langgasse 29. naujai budawotame bute pono John Ohm.

Gatawu patalyniu nū 21 mf. prasidedant,
Patalu plunksnū nū 1—1,20 mf. už swarą.
Puku 2,50—3,50 už swarą,
Wištu plunksnū 30—40 pf. už swarą,
Nepleshtu žasiu plunksnū nū 1 mf. iki 1,20 mf. už swarą,
prisiulo plunksnū kupczytė
M. Markowsky,
pirma J. Stern.
Tilžeje, augštoje ulyczioje 90.
Subatoje kromas yra uždarytas.

Mano apstingai sudawadytąjį logari stikliniu ir krystaliniu taworn, porcelaniniu ryku, baltu ir margutu prisiulo už pigiausias prefias.

Pirštiniu iš šilku ir bumbulu, wigonje, mezgamu bumbulu kaip ir wisas siuwimo priewoles geriausioje įpatybeje. Korzetu, tik wien geriausias taworas, pigiausie. Rouleaug gražiausiūse pawyždžiūse nū pigiausių iki pušiausių.

William Born

Tilžeje, wandens ulyczioje 3. num.

Wisokeropi

Plužanninkai

randa garbingas geras wietas wisu-
czės per

Tilžės wietu parupinimo
raštinyczia.

Apturėtojis

Julius Magnus

Tilžeje, kazaros ul. num. 21.

Mano

fabrikė bei logaris

marmoro taworu

iš 400 tuleropu

paminklu

pasidarancziū, taishytu iš
wisa, mēlino mar-
niško karara mar-
cemento
wandens

wisokiūse didumūse,
išsiškyrime ant pigiau-

pawyždžiū

šynit, jūdo linde-
moro bei italjē-
moro, kaip ir

ruras
muleidimui

prisiulau labai didžiam
su prekiu.

F. M. Spirat,

Tilžeje, Schloßplatz.

Kurpsiuwys A. Peiser

Tilžeje, Langgasse 29.

naujai budawotame bute pono John Ohm.

prisiulo garbingiems Lietuwiniams savo apstingai aprupitą logari

sopagu ir kurpiu

ponams, žiuponėms ir kudičiams. Turu tik wien gerai lai-
kantį taworą ir pardūdu už pigiausias prefias..

A. Peiser.

Aliejus parwus,
lakparwus,
šwediskus parwus,
štuos lakus,

kaip ir wisokiūs pinzelius prisiulo

O. Siemering Tilžeje,

Falkiu aptieka, drogu kupczytė, lahn
ir šernis fabrike.

John Stern

karal. prusiškai permėgintas
dantu liekorius

Tilžeje, wandens ulyczioje 10.

bute pono Engelhardt'o.

Kalbamos adynos 9—1, 3—6 zeg.

Klorkalki,

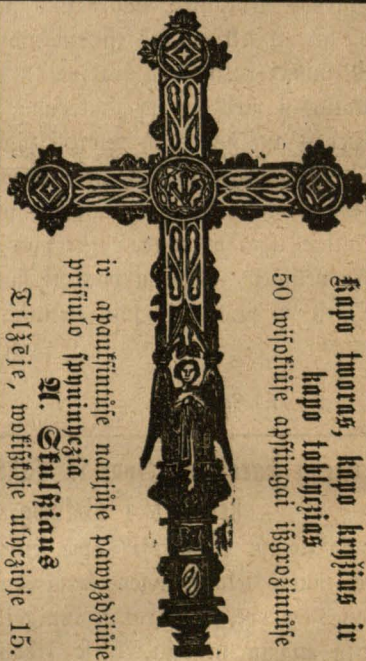
aštiausią žortą, dėl baltinimo giju
ir audimu,

geriausią muilą ir notroną,

pirkfi pigiausiai prie

J. A. Roeder Tilžeje,

kaip ir jo kupczytėje Ragainėje.

Parwiniczia, presawimo bei kemiško
plowimo anštaltas
nū

A. Wawries,

Tilžeje,

Aukštaliu ulyczioje 23 num.

prie Langasės kampo.

prisiulo ant parawimo wilnu, giju,
bumbulu ir šilku wisūse mudos par-
wūse, kaip ir plowimui bei parwini-
mui wišokiū žiuponiū ir ponu drabu-
žiū, išardytu ir neišardytu. Namini
ceifei tampa gerai presoti, kaip ir
naminis milas weltas.

➡ Pigiausios prefios. ➡

Swiesto druską,
wirimo druską,
galwizu druską

prisiulo pigiausiai

R. E. Broschell

Tilžeje ant žiuwiu turgaus.